

Kulturdepartementet
Postboks 8030 Dep.
0030 Oslo

Oslo, 14. November 2013

Høringsuttalelse

Endringer i åndsverkloven basert på EUs direktiv 2011/77/EU

Norsk Artistforbund (NA) representerer et stort antall profilerte norske populærartister på musikkområdet – i første rekke i kraft av utøvere, men også som opphavsmenn. Vi presenterer nedenfor våre kommentarer til departementets høringsnotat, og våre vesentligste anførsler er at:

- særskilt vernetid for § 45b-området bør innskriveres direkte i bestemmelsen
- suppleringsvederlaget etter nye § 42b bør ikke vedrøre offentlig fremføring on-demand

§ 40 Musikkverk med tilknyttet tekst (symbiotiske verk)

NA har ingen innvendinger mot innholdet i den foreslåtte lovbestemmelsen. Vi vil imidlertid for det første bemerke at uttrykket "*musikkverk (med) tilknyttet tekst*" ikke klinger godt. De viktigste verkskategoriene er definert i lovens paragraf 1, og her introduseres betegnelsen "*musikkverk, med eller uten tekst*". Det blir anstrengt å skulle sondre mellom *musikkverk med tekst* i sin alminnelighet og *musikkverk (med) tilknyttet tekst* spesielt. Departementet bør finne en mer særegen betegnelse for verk der tekst og musikk er skapt med det formål å anvendes sammen med "henblikk på dette verket".

For det andre vil kravet om at både komposisjon og tekst må være skapt med felles formål/henblikk være problematisk å praktisere. Vår nasjonalsang er et godt eksempel på dette. Bjørnson forfattet teksten som dikt, uten direkte formål om å bidra til en sang,

mens fetteren Nordraak noe senere ble kontaktet for å spesialkomponere musikk til diktet. En skulle tro at et verk som *Ja, vi elsker* skulle være typisk eksempel på "musikkverk tilknyttet tekst", men tilblivelsesfaktum stemmer altså neppe med det foreslåtte lovkravet om felles formål, og at de to elementene er ment å utgjøre en helhet ...eller hadde Bjørnson kanskje helt fra starten av planlagt det hele?

Eksemplet illustrerer at det er problematisk å dokumentere eksistensen av slike meninger og felles formål, da med mindre det dreier seg om bestillingsverk med kontrakt (operaer). Opphavsmenns meninger, formål og henblikk på dette området blir sjelden uttrykt offentlig, og forvaltningsorganisasjonene må da granske folks private tanker for å avgjøre om § 40 siste punktum skal slå inn. Resultatet vil utvilsomt bli en slags egenerklæring rettet til forvaltningsorganisasjonen, og med klar risiko for misbruk. Muligens ville bestemmelsen bli klarere dersom den var formulert i retning av følgende:

For musikkverk med tekst der både musikk og tekst er frembrakt ved samhandling mellom opphavsmennene, løper vernetiden....

Intensjonen bak forslaget er utvilsomt god, men det vil foranledige store gråsoner uansett formulering av lovteksten.

Vernetiden etter §§ 42 og 45 andre ledd (begge paragrafer)

NA er kritisk til strukturen i bestemmelsen, der det foreslås to nokså identiske setninger om vernetid, kun med den nyanse at andre setning har ordet *lydopptak* innskutt. Poenget med at 70-årsvernet kun skal gjelde for lydopptak, og da til forskjell fra andre opptak, blir vanskelig å øyne, og NA vil antyde følgende alternative formulering:

Vernet etter denne bestemmelsen varer i 50 år (...). Dersom en film i løpet av dette tidsrom (.....) i 50 år (.....). Dersom et lydopptak i løpet av dette tidsrom (.....) likevel i 70 år (.....)

Vernetiden etter § 45b

Denne bestemmelsen er ikke gjenstand for endringsforslag fra departementets side. Gjeldende rett er imidlertid at vernetiden her er knyttet til vernetiden i § 45, og dette blir nå omstendelig. Passusen "*innenfor det i § 45 nevnte tidsrom*" er ikke lenger like éntydig, og vernet for lydopptak vil være både 70 år og unntaksvis 50 år.

Ytterligere komplisert blir dette ved at § 42a andre ledd innfører betingelser for opphør av produsentrettighetene, slik at det dermed kan skje en avkortning av vernetiden for § 45-retten for enkelte innspillingers vedkommende. Departementet slår fast at slik avkortning må få gjennomslag også for § 45b-vernet, slik at noen innspillinger vil ha en § 45b-vernetid for produsenter som verken er 50 år eller 70 år. Ettersom § 45b-vernet ikke har noen henvisninger til utøververnetiden i § 42, ville det være avklarende om departementet i motivene presiserte at eventuell avkortning av produsentens vernetid ikke får konsekvenser for utøvernes vernetid hva angår §45b-vernet.

Men dermed vil enkelte innspillinger få ulik § 45b-vernetid for utøver og produsent.

Det sier seg selv at dette vil skape en lite praktikabel situasjon for forvaltningsorganisasjonen. Det vil medføre stort ekstraarbeid å etterleve slike bestemmelser, der det må sondres mellom hvilke innspillinger som vederlagspliktige, og hvilke som er avgiftspliktige til Fond FUK. NA foreslå derfor at § 45b endres, slik at den aktuelle

vernetiden innskriveres eksplisitt i bestemmelsen. I den forbindelse burde lovgiver kunne tillate seg å foreta en gjennomskjæring, slik at det ble gitt en **generell vernetid på 70 år "etter utløpet av det år opptaket første gang ....osv."**

Eventuelt kunne man innskrive at dette skal gjelde med unntak av innspillinger der avtale er hevet i medhold av § 42a, slik at tilvirkers rettigheter til lydopptaket er opphevet.

Hevingsretten etter § 42a

NA støtter forslaget til ny paragraf 42a, men vil påpeke at teksten ikke fanger opp vesentlige deler dagens bransjepraksis hva angår overdragelser. For det første må man i tiden fremover forvente flere tilfeller der utøveren ikke bare frikjøper seg fra overdragelsesavtalen, men også erverver §45-rettighetene til egen katalog. Produsentretten vil ved slike tilfeller havne hos utøveren, som dermed vil ha doble rettigheter både etter § 42 og § 45. For slike situasjoner bør det i motivene klargjøres at § 45-rettighetene ikke bortfaller i samsvar med den nye bestemmelsen i § 42a tredje ledd.

En må også forvente stadig flere tilfeller hvor produsentrettighetene renner ut i sand. Dette er ikke utypisk ved konkurser. Gramo har nettopp vunnet en større rettsvist vedrørende omfattende kataloger der dette er tilfelle. Innspillingene som var omtvistet i nevnte sak, står dermed uten § 45-rettighetshaver, og det er nokså utenkelig at gapet vil bli fylt ved at noen dukker opp. NA forslår at det innføres en bestemmelse om at produsentrettighetene ved slik tilfeller tilbakefaller til artisten/utøveren. Muligens vil dette bestemmes mest smidig via en presumpsjon, og vi ber departementet vurdere å innføre bestemmelser om dette.

For øvrig ser det ut til å mangle et komma helt på slutten av punkt a) (*...for salg, og*)

Suppleringsvederlaget etter § 42b

Direktivet og departementet legger til grunn at bakgrunnsmusikere overdrar sine (ene)rettigheter mot éngangsbetaling (total buy-out?). Dette er ingen presis beskrivelse av normal bransjesituasjon. Det typiske er at studiomusikere får éngangsbetaling uten noen formalisert overdragelse. Det legges da til grunn som normal bransjestandard at eneretten til eksemplarframstilling er overdratt. Men det kan ikke legges til grunn at det samme skulle gjelde for rettighetene til offentlig fremføring.

Disse rettighetene er delt i to. Vederlagsretten ved offentlig fremføring etter § 45b er åpenbart ikke overdratt. Alle bakgrunnsmusikere har idag vederlagsrett i Gramo, selv om de har mottatt éngangsbetaling for studiojobb. Fremføringsrettigheten ved bestillingstjenester (der den enkelte kan velge tid og sted) må vurderes på samme måte. Det må legges til grunn at bakgrunnsmusikere normalt har sin § 42-enerett til fremføring i behold, og at det kun er eneretten til eksemplarframstilling som er frikjøpt – såfremt det da ikke er inngått formell avtale om annet. Dette burde presiseres som gjeldende rett i samband med proposisjonen, ikke minst siden plateselskapene hittil har gitt blaffen i å avregne studiomusikere for streaming on-demand.

Ettersom NA går inn for en endring av fremføringsretten i **§ 42 litra c**, og da på en slik måte at retten til å få utbetalt vederlag ikke kan fraskrives (se aller siste avsnitt), ønskes

det ikke innført suppleringsvederlag for bestillingstjenester der den enkelte bruker kan velge tid og sted for tilgangen. Det synes klart at utøvere ikke vil kunne påberope seg både enerett og suppleringsvederlag for en og samme lydfesting, og i en slik situasjon ser NA det som viktigst å forsvare eneretten til fremføring etter § 42.

I samsvar med dette foreslås at annet ledd av bestemmelsen avsluttes slik:

Tilvirkerens inntekter fra (...) § 12 første ledd og offentlig fremføring etter §§ 42 og 45b skal ikke tas med i beregningen.

I starten av annet ledd bør det imidlertid i oppstillingen av aktuelle inntektsområder tilføyes **innkopiering**. Dette vedrører i første rekke film og fjernsynsprogram, og sorterer naturligvis som eksemplarframstilling. Men ettersom departementet av ukjente grunner har valgt å unngå denne termen og i stedet nevner *reproduksjon* (?), bør innkopiering nevnes eksplisitt, slik at starten av annet ledd lyder

Tilvirkeren skal avsette et beløp (...) fra reproduksjon, distribusjon, innkopiering og tilgjengeliggjøring av lydopptaket....

For øvrig vil NA støtte departementsforslaget om ikke å benytte adgangen til å unnta mikroselskaper fra plikten til å betale supplerende vederlag. Et slikt unntak ville fort omfatte mer enn halvparten av norske utgivelser, og andelen vil øke år om annet i takt med minkende andel for de store plateselskapene.

Øvrige spørsmål

a) Reforhandlingsrett

Når departementet i denne omgang ikke ønsker å lovfeste retten til reforhandling av royaltyavtaler, må dette vurderes i lys av overgangen til streaming. Eneretten på området ble ikke innført før i 2005, og var på den tid antatt å være aktuell kun for nedlasting. Streaming fikk sitt gjennombrudd i 2010, og royaltyavtaler inngått før 2010 er dermed basert på manglende viten om det som i dag fremstår som fremtidens viktigste utnyttelse av innspillinger.

Avtalene mangler derfor spesialregulering for streaming-on-demand, ikke minst hva angår vederlagskalkulering. Resultatet er at plateselskaper frekt og freidig legger til grunn at samme royaltyvilkår skal gjelde for streaming som for eksemplarframstilling. Dette er svært omstridt, og kan i tida fremover danne grunnlag for rettstvister.

NA ønsker denne problemstillingen drøftet i proposisjonen, slik at en enten innfører bestemmelser som løser dette problemet i samband med pågående lovendring, eller i det minste setter fokus på problemet, med tanke på den forestående endring av åndsverkloven. NA kan derfor støtte departementet på dette punkt, men da under den forutsetning av spørsmålet om reforhandling av artistavtaler settes på kartet i den videre lovgivningsprosess.

På denne bakgrunn foreslår NA at departementet stryker lovforslagets overgangsbestemmelse i II 2 litra c om forlengelse av overdragsavtaler. En slik bestemmelse hindrer artistenes mulighet til reforhandling, hvilket er svært påtrengende etter 50 år. Alternativt kunne bestemmelsen endres slik at den påla reforhandlinger, istedenfor dagens forslag om automatisk forlengelse

b) § 45 Terminologi

NA ber departement finne en mer tidsriktig betegnelse på film-/plateselskapene enn dagens term "tilvirker". Denne termen assosieres direkte med fysisk tilvirking, og dette er i ferd med å bli en saga blott. I løpet av de aller nærmeste år vil disse "tilvirkerne" ikke tilvirke noe som helst, men begrense seg til gjøre lydopptak beregnet for offentlig fremføring (og innkopiering). NA tillater seg å foreslå at departementet i samråd med produsentenes organisasjoner finner fram til en mer passende betegnelse på disse.

c) Tvungen kollektiv forvaltning av fremføringsretten i § 42

NAs søsterorganisasjon GramArt har utredet spørsmålet om endring av bestemmelsene i § 42. Det er skissert en ny modell der eneretten ved bestillingstjenester reguleres ved hjelp av tvungen kollektiv forvaltning. Bakgrunnen er utøvernes erfaring med at dagens system med enerett ikke kan brukes til annet enn overdragelser til produsentene. Erfaringene fra Gramo-området er sett fra utøvernes side, langt mer positiv enn erfaringene med enerett til fremføring.

NA støtter GramArts høringsmerknader på dette punktet, og såfremt innføring av slik ny modell ikke ligger innenfor rammene for inneværende lovendringsrunde, bes departementet uansett kommentere saken i proposisjonen, og da med henblikk på oppfølging i den videre lovgivningsprosess.

Det skisserte forslaget til ny lovtekst ser slik ut:

§ 42. En utøvende kunstner har, innen de grenser som er angitt i denne lov, enerett til å råde over sin fremføring av et verk ved å

- a) gjøre varig eller midlertidig opptak av fremføringen,
- b) fremstille varig eller midlertidig eksemplar av et opptak av fremføringen,
- c) gjøre fremføringen eller opptak av den tilgjengelig for allmennheten ved overføring på en slik måte at den enkelte selv kan velge tid og sted for tilgang til opptaket. Retten til slik offentlig fremføring av lydopptak (samt teknisk nødvendig eksemplarfremstilling knyttet til fremføringen) kan bare gjøres gjeldende gjennom forvaltningsorganisasjon som er godkjent av vedkommende departement, og den utøvende kunstner kan ikke fraskrive seg sin rett til å få utbetalt (et rimelig) vederlag for fremføringen.
- d) For offentlig fremføring av lydopptak der den enkelte selv ikke kan velge tid og sted for tilgang til opptaket, gjelder bestemmelsene i § 45b.

§ 35 om nemndsfastsetting av vederlag må utvides til å omfatte § 42 c).
§ 45b kan da stå uendret.

